

Ullialt

– tydelig norsk ull!

Norges Husflidslag 2015-2018

Sølvi Westvang

- Bjølsetgrenda, Elverum
- Prosjektleder, Norges Husflidslag
- Bonde, Engemoen Dølafe
- Kulturstudiet i Bø (HiT)
- Tekstildesign og veving (HiO)
- Volumfestivalen, Elverum
- Musikk i Hedmark
- Elverum Husflidslag

Årsmøte

Hedmark Sau og Geit / Oppland Sau og Geit
Spitsbergseter fredag 3. mars 2017

- Ullialt, bakgrunn og målsettinger
- Egenskaper
- Kvaliteter
- Merking
- Vask stell og bevaring
- Bevisstgjøring, kunnskap
- Konferanse, 20.-23. april (Stjørdal)

Til venstre: Gammalnorsk spælsau, foto: Nils Olav Mevatne

Norges Husflidslag

Kultur- og interesseorganisasjon som er ledende aktør innen kulturvern, handlingsbåren kunnskap og næringshusflid.

- Stiftet: 1910
- 24 000 medlemmer
- 360 lokallag
- 36 husflidsbutikker
- 150 håndverkere
- 28 ansatte (18 husflidskonsulenter)
- 60 000 studietimer årlig
- Rådgivende organ for UNESCO i 10 år

Bakgrunn for prosjektet

Norges Husflidslag så at kunnskapen om norsk ull var i ferd med å forsvinne.

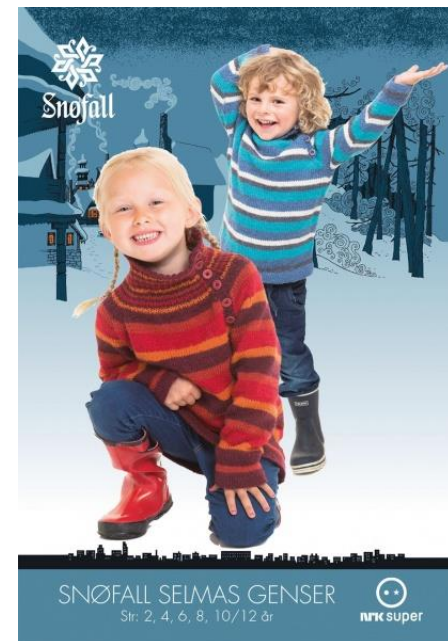
- Strikkebølge
  - Sosiale medier
  - Teknikker lanseres som «nye» og med engelske navn
  - Opinionsledere med liten materialkunnskap
  - Tilfeldig materialvalg
- Økt fokus på ull og bærekraft i bekledning
- Ubevisst forhold til materialer: Alpakka, merino, ull?

Norges Husflidslag som initiativtager og nav. Bindelegg mellom industri, forbrukere, landbruk og politikere.

Se mer:

Forbrukerinspektørene, NRK 2. november 2016:

<https://tv.nrk.no/serie/forbrukerinspektoerene/MDHP11004416/02-11-2016>

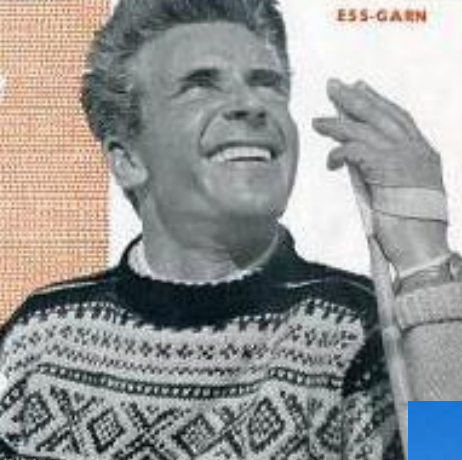
Et Norge uten ull?

Kulturarv
Ekspedisjoner
Arbeid
Havet
Skogen
Teknikker
Regionalt særpreg

Hvem er vi?

Prosjektperiode: 2015-2018

Hovedmål

Øke tilgjengeligheten, bruken av og kunnskapen om norsk ull.

Delmål

Prosjektet skal:

- være en rød tråd i NHs opplæring og aktivitet i prosjektperioden.
- skape oppmerksomhet rundt norsk ull i media.
- bidra til bedre merking av norske ullprodukter.
- bidra til å øke tilgjengeligheten og bruken av norske ullprodukter

Stolthet og engasjement for ulla vår!

Målgrupper:

Eksterne:

- Forbrukere
- Landbruket
- Forskningsmiljøer
- Tekstilindustrien
- Media

Interne:

- Medlemmer
- Lag
- Konsulenter
- Butikker
- Håndverkere

Bevisstgjøring:

- Kunnskap
- Aktivitet
- Opplæring
- Formidling

Hva er det med norsk ull?

- Isolerende og varmeregulerende
- Fukt: Absorberer inntil 30% av egen vekt uten å kjennes våt.
- Blir ikke kald når den blir fuktig
- Flammehemmende
- Robust
- Elastisk / spenstig (krus)
- Slitesterk, nupper lite
- Høy glans (god farge)

Norsk ull – et bærekraftig valg

- Svanemerket i 2015 (75% Norilia)
- Kortreist
- Lang levetid
- Syntetfiber vs. ull?
  - Framtiden i våre hender (okt'16)
  - Mikroplast
  - Levetid

80% av ulla vår eksporteres

Les mer:

<https://www.nrk.no/viten/-tull-om-ull-1.13196320>

<http://forskning.no/meninger/debattinnlegg/2016/10/feil-pa-feil-fra-ullforkjempere>

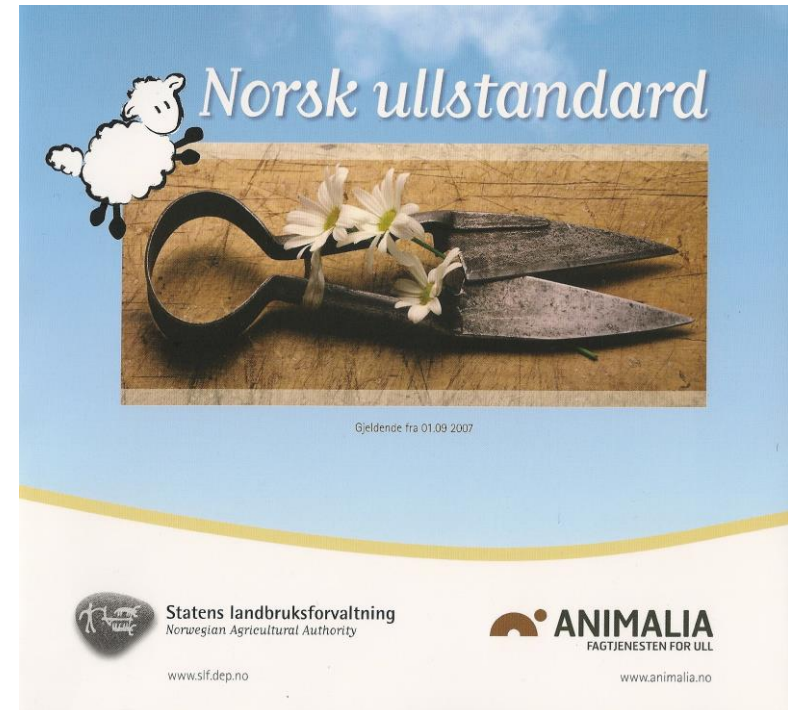
<http://www.svanemerket.no/aktuelt/nyheter/svanemerket-ull/>

Norsk ullstandard

- 40 ullklassifisører
- Foregangsland! (Systematisk ullmotak)
- Ullstasjoner i Norge:
  - Nortura: 8 stk, 75%
  - Fatland: 3 stk, 25 %

Vaskeri? (norskeid, England)

Vurdering av ullkvalitet

- Ulltype
- Fiberlengde
- Fiberfinhet
- Marginnhold
- Innhold av dødhår
- Spenst/krusing
- Hvithet/pigmentering
- Skitt-/fettinnhold
- Vegetabilinnhold
- Finest ull på bogen og langs sidene
- Ull=5-10% av produsentenes inntekter (?)

Film (You Tube):

[Spælull – vurdering av kvalitet, Animalia](#)

Struktur/oppbygging

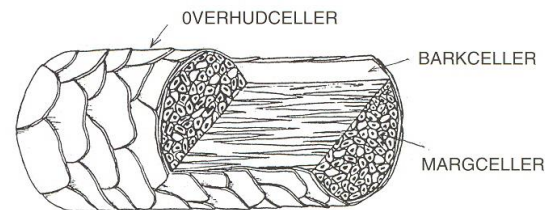
Dekkhår og bunnull

Toving

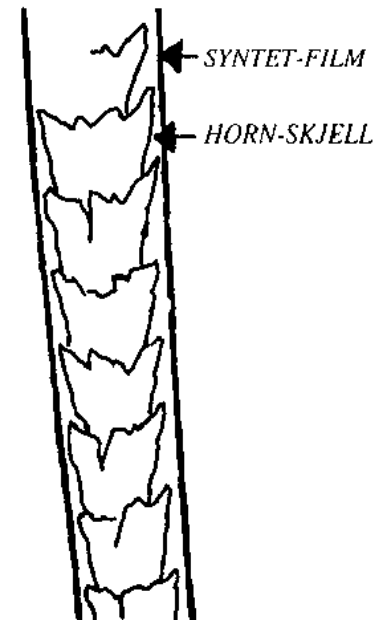
- Fibrene flettes pga skjellstrukturen

Superwashbehandling

- Mikrofilm
- Glatte fibre
- Redusert filtingsevne
- Kamgarn
- Maskinvask uten mykningsmiddel
- Nye vaskemaskiner=gode ullprogram
- Et godt ullprogram er mer skånsomt enn håndvask.

Ullhårets oppbygging sterkt forstørret. Margcellene vil variere i volum fra fine til grove ullfibre.

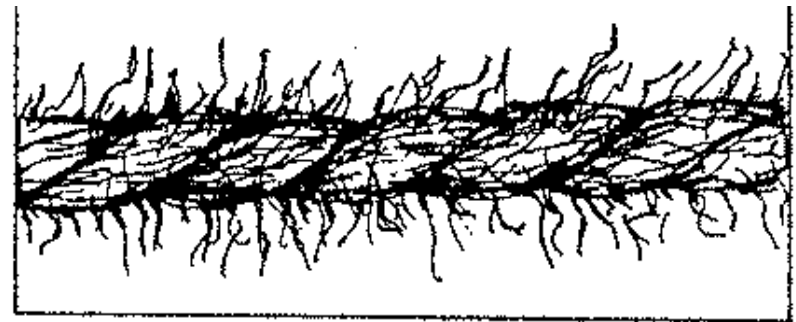
Tråd og garn

Kamgarn:

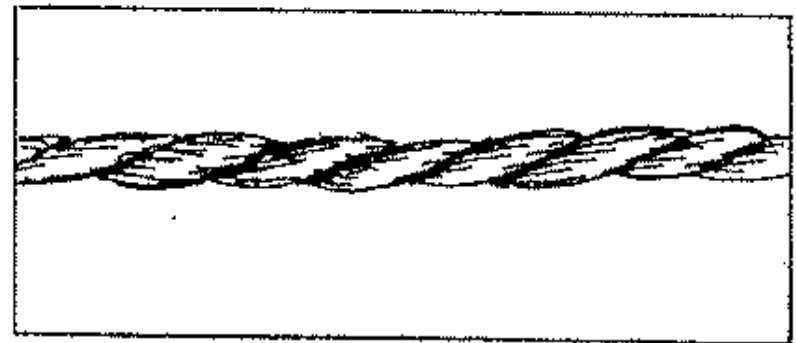
- Parallele fiber
- Mykere, glattere
- Kompakt

Kardegarn:

- Lett og luftig (20-30% lettere)
- Isolerer bedre
- Tradisjonsstrikk: Tynt kardegarn
- Norsk garn=kardegarn
- Superwashbehandla garn=kamgarn

Kardegarn

Kamgarn

Men hva ER norsk?

Norsk ull. Norsk produksjon.

- Rauma Ullvarefabrikk
- Hillesvåg Ullvarefabrikk
- Sandnes Ullvarefabrikk

- Selbu Spinneri
- Lofoten Wool
- Værbitt Garn
- Telespinn

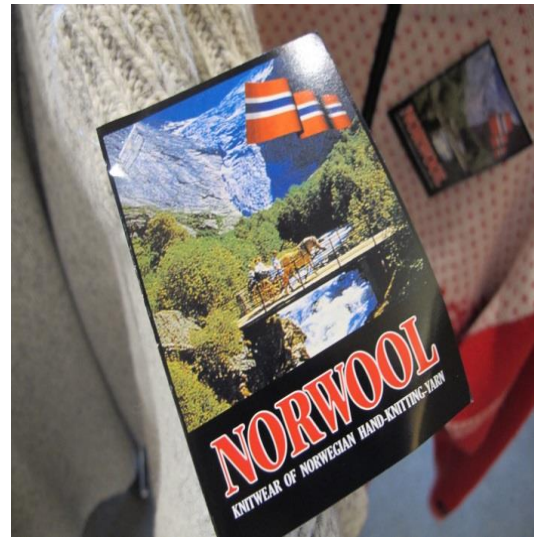
Liste over norske ullgarn:

http://www.husflid.no/fagsider/ullialt/fakta/norsk_ullgarn

Varemerking

Vask, stell og bevaring

- Lukthemmende egenskaper
- Skittavstøtende (fjern flekker)
- Luftes
- Håndvask eller ullprogram i vaskemaskin.
- Vaskemiddel for ull.
- Større ulltekstiler kan renses i nysnø.
- Langtidslagring i poser som puster (papir, lerret)

Litteratur:

Ren ull, Ingun Grimstad Klepp og Tone Skårdal Tobiasson

Tiltak:

- Norsk ull i all vår virksomhet
- Flyer «Norsk ull?»
- Konferanse 20.-23. april (Stjørdal)
- Facebook: Ullialt – tydelig norsk ull
- Instagram: @Ullialt
- Emneknagger
  - #ullialt
  - #ulnedebatter
  - #ulnewshops
  - #ulnefakta

- www.husflid.no/ull:

Infobank, oppskrifter, liste over norsk ullgarn.

- Plakat (til høyre)

Gratis materiell: <http://www.husflid.no/nettbutikk/medlemseffekter>

Ullialt i media

Rette søkelyst mot den norske ulla:

Villedende merking

Øke engasjementet! (Bonden, industrien, forbrukeren)

- Forbrukerinspektørene, Villedende merking (NRK 2. november)
- Vanskelig å velge norsk (Nationen 5. november 2016)
- Se potensialet i norsk ull som næring (Bondevennen 13. desember 2016)
- Tror du garn med norsk flagg må være helnorsk? (Nationene 10. januar 2016)
- NTB: Spinnetrenden. Uttalelse om norsk ull og den pågående strikke-, spinne- og vevetrenden. På trykk i 15 aviser gjennom høsten.
- Jobbes i mange miljøer
- Mer fra landbruket! (forhandlingsrett)

Scandic Hell, Stjørdal 20.-23. april

- Hovedtiltak i prosjektperioden: Konferanse om tydelig norsk ull!
- Samarbeidspartnere: Norges Bondelag/Nord-Trøndelag Bondelag, Norsk Flid Husfliden, SIFO/KRUS-prosjektet
- Hovedsponsor: Norilia

Mange tar det for gitt at ulla vi kjøper i butikkene er norsk. Det er den sjelden. I høst har debatten om villedende markedsføring rast, og periodevis vært het. Betalingen bonden får for ulla finansierer knapt klipperen, mens markedet for norsk ull her hjemme vokser i takt med bevisstheten hos forbrukerne. Mange bryr seg om dyrevelferden. Andre vil ha varer med et så balansert miljøregnskap som mulig. Og hva er egentlig «god kvalitet»?

Les mer: http://www.husflid.no/fagsider/ullialt/konferanse_om_norsk_ull

Torsdag 20. april: Norsk ull i industrien

Hvordan kan vi bedre kvaliteten og øke tilgangen av ull til norsk industri? Kan vi oppnå finere ullfiber gjennom avl? Kunnskap blant forbrukere. Dyrevelferd vs. ullkvalitet (utmærksbeite/innmærksbeite)?

- Per Ivar Selvaag, Montaag.
- Norges Bondelag
- Miljøpartiet de grønne
- KRUS / Ingun Grimstad Klepp og Tone Tobiasson
- Norilia, Marion Tviland
- Norsk Sau og Geit, Inger Anne Boman
- Gudbrandsdalens Uldvarefabrikk
- Rauma Ullvarefabrikk
- Norsk Villsaulag
- Pop-up shop

Bilder: Fra høyre: Elisabeth Stray Pedersen/ESPs visning på Oslo Runway 7.februar. Peugeot Onyx fra 2012. Deseignet av Per Ivar Selvag. Interiør i vadmel.

Fredag 21. april: Norsk ull – best i verden!

Øke kunnskapen og entusiasmen rundt den norske ulla. Norsk ull som konkurransefortrinn?

- Marianne Meløy
- KRUS / Ingun Grimstad Klepp
- Svanemerket
- Ásdís Jóelsdóttir (Island)
- Hillesvåg Ullvarefabrikk
- Pop-up shop
- Utflukt til:
  - Øfsti Søndre
  - Solem Østre
  - Ersgard

Til høyre: Grå trønder hos Øfsti Søndre, Stjørdal.

Lørdag 22. og søndag 23. april: Kurs

Fordypningskurs i norsk ull og relaterte teknikker

- Spinning, rokk
- Spinning, dekkhår/bunnull på håndtein
- Nålebinding
- Toving
- Grindvev med to grinder
- Brikkevev
- Mønsterkomposisjon
- Tofarget patentstrikking, brioche
- Tvebandstrikk med flere farger
- Blokktrykk på ullstoff

Ull fra norske raser, Ingvild Svorkmo Espelien
Selbuvotter, Anne Bårdsgård.

